

Και όμως, είναι δυνατόν...

ΤΟΥ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Άναπλ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Διανθρώπινες σχέσεις

“Αν σου έλεγαν ότι υπάρχει κάποιος, στον όποιο όποτε και ν’ άπευθυνθείς είναι προσιτός, εΐσαι καλοδεχούμενος κι έχει χρόνο για σένα. “Ότι δέν χρειάζονται μεσολαβητές, γραμματείς, άτζέντες, τηλεφωνήματα επί τηλεφωνημάτων για να κλείσεις μία συνάντηση, άναμονές σε διαδρόμους, προθαλάμους ώσπου να έλθει ή ώρα. “Ότι δέν ύφίσταται κίνδυνος ν’ άναβληθεί ή συνάντηση λόγω φορτωμένου προγράμματος ή ότι κι άν δέν άναβληθεί να ξέρεις ότι ό άλλος δέν σε άνέχεται άπλώς και δέν περιμένει πότε να τελειώνεις για να μπει ό επόμενος... “Αν σου έλεγαν, κάτι τέτοιο, σύμφωνα με τά καθιερωμένα στην κοινωνία μας και στις ανθρώπινες σχέσεις, θα άναφωνούσες έκπληκτος και γεμάτος άπορία: Μά είναι δυνατόν;

Εΐναι δυνατόν να υπάρχει κάτι τέτοιο σήμερα; Να σε δεχτούν χωρίς σχολαστική τήρηση ώραιών, σειράς, προτεραιοτήτων, χωρίς προειδοποίηση; Εΐναι δυνατόν έτσι άπλά να καταργείται ή ίεροτελεστία των δημοσίων σχέσεων, οι γραμματείς, οι ειδικές γραμματείες, οι κλητήρες, που έχοντας πάρει έντολή ή να σου κωλύουν την είσοδο ή να σου άνοίγουν διάπλατα την πόρτα και να σε καλούν να περάσεις, κι έσύ να μη τó πιστεύεις πώς ήλθε ή ώρα τής περιφημης συνάντησης που τόσο εΐχες περιμένει, που τόσο εΐχες έκλιπαρήσει και που τόσα ίσως άνέμενες άπ’ αυτήν και άπ’ αυτόν που σε δέχεται. Και μόνο να σε δεχτεί εΐναι τόσο τιμητικό για σένα έστω κι άν αυτή ή συνάντηση δέν φέρει κανένα άποτέλεσμα και τελικά δέν σε όδηγήσει πουθενά.

Αυτή λές είναι ή κατάσταση που επικρατεί, ή φορά των πραγμάτων’ αυτά συμβαίνουν και αυτά ύφίστασαι. Γι’ αυτό και εκπλήσσεσαι, γι’ αυτό και σου φαίνεται παράδοξη ή άλλη κατάσταση πραγμάτων που σου περιέγραφα πιό πάνω και γι’ αυτό άναφωνείς: Μά είναι δυνατόν;

Θεανθρώπινες σχέσεις

Και όμως, είναι δυνατόν. “Αν στις ανθρώπινες σχέσεις αυτό είναι σχεδόν άδύνατον και άπορίας άξιον, στις θεανθρώπινες σχέσεις είναι σχεδόν ό κανόνας. Στις σχέσεις Θεού και ανθρώπου άντιστρέφονται οι όροι που έμεΐς οι άνθρωποι έχουμε έπιβάλλει στις μεταξύ μας σχέσεις.

Δέν είναι ό άνθρωπος που περιμένει να του κλείσουμε μια συνάντηση. Εΐναι ό Θεός που ξέρει να περιμένει. Που είναι πάντα στη διάθεσή μας, που όταν δέν κρούει την θύρα είναι πίσω της και περιμένει να την κρούσουμε, να του φωνάξουμε τέλος πάντων να μάς άνοίξει και να μάς ύποδεχτεί. Κι ενώ τó γνωρίζουμε, έμεΐς, άν δέν άρνούμαστε πεισματικά, άμελοΐμε, άδιαφοροΐμε. Ένώ διαμαρτυρούμαστε κι ένοχλούμαστε που συνήθως οι άλλες θύρες παραμένουν κλειστές ή ήμίκλειστες, δέν έκμεταλλευόμαστε τή μοναδική θύρα που είναι πάντοτε άνοικτή και προσπελάσιμη.

Φαίνεται ότι σε μια έποχή διεκδικήσεως των δικαιωμάτων μας — και είναι φορές που καλά κάνουμε και τά διεκδικοΐμε μεταξύ μας οι άνθρωποι — ξεχνάμε βασικά μας προνόμια. Ένώ κλαιγόμαστε για μια ζωή μίζερη, στερημένη άπό «ύπέροχα» δικαιώματα, ξεχνάμε ότι εΐμαστε προνομιούχοι άπό τή γέννησή μας. Μόνο που ίσως δέν έχουμε συνείδηση αυτών των μεγάλων προνομίων και πλεονεκτημάτων, γιατί δέν είναι προνόμια για μερικούς μόνον, ούτε πλεονεκτήματα που όρισμένοι μόνο τά κατέχουν. “Όλοι εΐμαστε προνομιούχοι και όλοι εΐμαστε κατά κάποιο τρόπο «πλεονεκτικοί» στην έφαρμογή της στην πράξη τής πλέον άταξικής κοινωνίας.

«Άμεσος δράσις»

«Χριστέ μου» λές, κι ό Χριστός είναι έτοιμος να τρέξει κοντά σου έστω κι άν όλες τις άλλες στιγμές του βίου σου τόν εΐχες ξεχάσει. «Θεέ μου» λές, κι ό Θεός σπεύδει σε βοήθειά σου. «Παναγία μου» λές, και τις πιό πολλές φορές γίνεται αυτό που τής ζητάς και μάλιστα άμέσως (Γοργοεπήκοος).

Άκρόαση θές, κι εύθως άναπετάσει τας πύλας και σε δέχεται και κούβεντιάζεις με τις ώρες μαζί Του. Του λές ό,τι θέλεις: παράπονα, αίτήματα, «ρουσφέτια», για σένα, για τούς συγγενείς σου, για τούς φίλους σου, τήν οικογένειά σου, τó χωριό σου και τήν πόλη σου, για τούς άρχοντες και τούς βασιλιάδες σου, για τούς κυβερνήτες σου, για τόν προϊστάμενό σου, για τά παιδιά σου και για τή γυναίκα σου, για τó συνεταίρο σου, για τόν κόσμο, για τις φυσικές καταστροφές, για τó ήθικό κακό, για τά πάθη που σε βασανίζουν.

3. Η ΣΧΕΣΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΗΣ

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Οἱ πρωτόγονοι ἦταν πρακτικοὶ ἄνθρωποι καὶ στὴ θρησκευτικότητά τους, ὅπως εἶπαμε. Τὴ σχέση τους μὲ τὸν Θεὸ τὴν ἐβλεπαν καὶ τὴν ἤθελαν νὰ ὑπηρετεῖ τὴν ἐπιβίωσή τους. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ θρησκευτικότητα τῶν προχριστιανικῶν λαῶν βασιζόταν στὴν ιδέα καὶ τὴ νοοτροπία τῆς **συναλλαγῆς**: «Σοῦ δίνω γιὰ νὰ μοῦ δώσεις» (do ut des). Ἐπομένως, ἡ συναλλακτικὴ σχέση ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν Θεὸ ἦταν ὑποχρεωτικὴ καὶ δεσμευτικὴ καὶ γιὰ τὰ δύο μέρη: οἱ ἄνθρωποι θὰ ἔδιναν αὐτὰ ποὺ εἶχαν (ὕλικες προσφορὲς) καὶ οἱ θεοὶ (τὰ πνεύματα) θὰ ἀνταπέδιδαν στοὺς ἀνθρώπους ἀσφάλεια, προστασία καὶ εὐημερία¹.

Ἡ Π. Διαθήκη, στὰ πρῶτα της βιβλία, ποὺ ἀναφέρονται σὲ ἀρχαιότερες ἐποχὲς καὶ ἐπομένως σὲ πιὸ πρωτόγονους ἀνθρώπους, υἰοθετεῖ καὶ συνεχίζει τὴ συναλλακτικὴ αὐτὴ σχέση. Ἡ θρησκευτικότητα τῶν ἀρχαίων Ἑβραίων εἶχε καθαρὰ πρακτικὸς στόχους. Ἡ 5ῃ Ἐντολὴ τοῦ Δεκαλόγου, π.χ. ἔλεγε: «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσί σοι» (Ἐξοδ. κ' 12).

Τὰ νεότερα, ὅμως, βιβλία τῆς Π. Διαθήκης, ἰδίως τῶν Προφητῶν, ἀρχισαν νὰ παρουσιάζουν ἓνα νέο, προηγμένο τύπο θρησκευτικότητος ποὺ δὲ βασίζεται πιά στὴν ἀρχὴ τῆς συναλλαγῆς, παρὰ σὲ ἄλλα στοιχεῖα, ὅπως θὰ δοῦμε πιὸ κάτω. Τὴν καινούργια αὐτὴ βάση τῆς θρησκευτικότητος διεκήρυξε πρῶτα ὁ προφήτης Ὡση (800 π.Χ.), διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Θεὸς ἐξέφρασε τὴν ἀντίθεσή του στὴ σχέση τῆς συναλλαγῆς, μὲ τὸν λόγο: «ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν» (στ' 6), τὸν ὁποῖον ἐπανελάβε καὶ ὁ Κύριος (Ματθ. θ' 13).

Ἐκεῖνος, ὅμως, ποὺ ἐγκαινίασε τὴ νέα μορφή τῆς θρησκευτικότητος ἦταν ὁ προφήτης Ἡσαΐας, μὲ τὶς προφητεῖες του γιὰ τὸν «πάσχοντα δούλο τοῦ Θεοῦ», οἱ ὁποῖες ἐφαρμόσθηκαν ἀπόλυτα στὸ πρόσωπο καὶ τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ἦταν Θεάνθρωπος, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐγίνε ἀνθρώπος. Καὶ ὅμως, ἡ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ αὐτὴ σχέση του μὲ τὸν Θεὸ δὲν εἶχε κανένα ἐπίγειο ἀντάλλαγμα. Ὁ Ἰησοῦς ὑπῆρξε καὶ ἔζησε ἄσχημος καὶ φτωχός. Συκοφαντήθηκε καὶ διώχθηκε ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του καὶ τελικὰ στερήθηκε πρόωρα τὴν ἐπίγεια ζωὴ του

Ἄν τὸ θυμηθεῖς, ἔτσι ὅπως ἀκατάστατα συνωστίζονται ὅλ' αὐτὰ, τὸν εὐχαριστεῖς κιόλας γιὰ κάποιες δωρεὲς ποὺ πιστεύεις πὼς ἔρχονται ἀπὸ τὸ μέρος Του. Πιθανὸν νὰ αἰσθανθεῖς τὴν ἀνάγκη καὶ νὰ τὸν δοξολογήσεις ποὺ τὰ κατάφερε μὲ τόσο θαυμαστὸ τρόπο νὰ σὲ βγάλει ἀπὸ ἀδιέξοδα ποὺ ἦσουν περικυκλωμένοι.

Κι αὐτὸ τὸ προνόμιο ποὺ ἔχεις δὲν περιορίζεται σὲ μιὰ εἴσοδο. Ἡ ἄδειά σου δὲν εἶναι μιᾶς χρήσεως, εἶναι ἓνα «πάσσο» διαρκείας γι' ἀπεριόριστους εἰσόδους καὶ ἐξόδους. Ὅπως μπαίνεις, μπορεῖς καὶ βγαίνεις. Δὲν σὲ ὑποχρεώνει κανεὶς νὰ μείνεις μέσα μὲ τὸ ζόρι. Μένεις ὅσο θέλεις, βγαίνεις ἔξω ὅποταν θέλεις κι ὄχι μὲ τὸ φόβο, ὅτι ὅσο ἐσὺ μένεις μέσα στερεῖς αὐτὸ τὸ μέσα ἀπὸ κάποιον ἄλλο. Σ' αὐτὸ τὸ χῶρο ὅλοι μποροῦμε νὰ εἴμαστε «ἰπ» (μέσα) ἀρκεῖ νὰ τὸ θέλουμε. Ὅλοι μποροῦμε νὰ εἴμαστε «οὐτ» (ἔξω) ἂν αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο ἐπιθυμοῦμε.

Τὰ εὐκόλως ἐννοούμενα δὲν... παραλείπονται

Ὅλοι ξέρουμε ὅτι ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἀναζητᾷ καὶ ἐπιδιώκει μὲ πάθος δικαιώματα καὶ προνόμια. Ἐπιζητεῖ ἐπαφές, σχέσεις μὲ ὑψηλὰ ἰστάμενα πρόσωπα καὶ μὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ

μποροῦν νὰ τοῦ τις ἐξασφαλίσουν. Ἐξοῦ ὅμως τὰ αὐτονόητα ποὺ στὴν περίπτωσή μας εἶναι πραγματικὰ αὐτονόητα. Τὰ ὑπομνήσαμε καὶ τὰ ὑποδηλώσαμε. Ἄλλωστε ὅλοι γνωρίζουμε καὶ ἔχουμε ἰδίαν ἀντίληψη τῶν εὐκόλως ἐννοουμένων... Ἐκεῖνο ἴσως ποὺ δὲν ἀντιλαμβανόμαστε ἀρκετὰ εἶναι ὅτι αὐτὰ τὰ εὐκόλως ἐννοούμενα παραλείπονται μόνον κατὰ τὴν ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους γιὰ νὰ μὴ τοὺς κουράζουμε μὲ αὐτονόητα πράγματα, ὄχι ὅτι παραλείπονται στὴν πράξη καὶ τὴν καθημερινὴ πρακτικὴ. Εἶναι, ὅπως λέμε, γνωστὰ καὶ μὴ... ἐξαιρετέα!

Ἄς μὴ ξεχνᾶμε, λοιπόν, τώρα ποὺ μπαίνουμε σ' αὐτὴ τὴν εὐλογημένη περίοδο τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅτι ὁ Θεὸς μας εἶναι ἓνας Θεὸς ποὺ ξέρεῖ νὰ περιμένει, πιστὸς στὸ ραντεβού καὶ μ' αὐτὸν ποὺ ἔχει κλείσει συνάντηση στὴ μία ἢ ὥρα καὶ μ' ἐκεῖνον ποὺ ἔρχεται στὶς ἑντεκα.

Καλὴ Σαρακοστή, λοιπόν, πατέρες καὶ ἀδελφοί! Ἐν τῷ μεταξύ, σὰν πρόγευση τῆς ὑπέροχης νύχτας τῆς Ἀναστάσεως, ἄς ἐμβαθύνουμε ἤδη ἀπὸ τώρα στὸν Κατηχητικὸ Λόγο τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ποὺ στὴν ἀρχὴ του μᾶς ὑπεθυμίζει ὅλον αὐτὸν τὸν κύκλο τῶν χαμένων... ἢ μάλλον, στὴν περίπτωσή μας, κερδισμένων συναντήσεων.